

Зоряна Удич

кандидат педагогічних наук, доцент,
керівник інклюзивно-ресурсного центру ТНПУ ім. В. Гнатюка,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: u-z@ukr.net

Мар'яна Удич

студентка III-го р. навчання історичного факультету,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: marianaudyach@gmail.com

Впровадження інклюзивної освіти передбачає створення відповідного освітнього середовища, у якому не лише подолані фізичні перешкоди і адаптовані чи модифіковані навчальні матеріали та ресурси, але і сформована організаційна культура у закладі освіти, наявні педагогічні кадри із відповідною інклюзивною компетентністю, сформована система підтримки здобувачів із особливими освітніми потребами, налагоджена партнерська взаємодія із їхніми батьками, а також функціонування додаткових кабінетів для роботи фахівців із здобувачами освіти і, в першу чергу, з тими з них, хто потребує додаткової підтримки в освітньому процесі. Дані кабінети названо ресурсною та сенсорною кімнатами. На жаль, сьогодні спостерігаємо тенденцію до об'єднання функціоналу цих двох кімнат в одну. Вважаємо, що це є хибним явищем і потребує більш детального обґрунтування потреби наявності цих двох інструментів у закладі освіти.

Згідно Постанови Кабінетів Міністрів України від 15.09.2021 р. № 957. щодо «Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» визначено, що ресурсна кімната – це спеціально облаштована кімната (частина кімнати), що має відповідний розподіл функціональних зон, призначених для всебічного розвитку учнів, гармонізації їхнього психоемоційного стану та психологічного розвантаження, надання (проведення) індивідуальних та/або групових психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (занять) [1]. Вже із самого визначення ми розуміємо, що законодавець взяв до уваги фізичні можливості (тобто – обмеження) закладів освіти щодо виділення додаткових приміщень для роботи зі здобувачами освіти і дає дозвіл на реалізацію завдань сенсорної кімнати в межах роботи ресурсної кімнати. Однак, збільшивши функції даної кімнати, не варто очікувати якісних результатів роботи із здобувачами освіти. Спробуємо з'ясувати чому і найперше розглянемо функціонал цих двох інструментів, які умовно представлені у рис. 1.

Ресурсна кімната, згідно вперше офіційно вжито у Наказі МОН від 23.04.2018 № 414, яким затверджено «Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти» і визначається як «це спеціально облаштоване приміщення, призначене для проведення групових психолого-педагогічних занять під час організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» [2]. Згідно даного Наказу, у робочій кімнаті передбачено функціонування навчальних та побутово-практичної зони. У першій рекомендують розмістити осередки для індивідуальної і групової роботи та робочий осередок фахівців. У другій – осередок, що виконує функції кухні та їдальні, осередок відпочинку / ігор та руховий осередок. Однак, засновник даної кімнати може на

власний розсуд моделювати та додавати інші осередки, виходячи із потреб здобувачів освіти. При цьому розмір приміщення ресурсної кімнати має бути не менше 36 м² (в умовах реконструкції) і до 60 м² (в умовах нового будівництва) (ДБН В.2.2-3:2018 п. 6.81) [3].

Рис. 1. Складові ресурсної та сенсорної кімнат

Таким чином, ресурсна кімната є спеціально облаштованим приміщенням, яке використовують з навчальною метою та формування необхідних життєвих компетентностей, а також у ній знаходяться робочі місця фахівців, які здійснюють супровід здобувачів освіти із особливими освітніми потребами. Для підвищення ефективності ресурсної кімнати рекомендують створювати їх окремо для школярів початкової школи та середньої і старшої школи.

У Постанові Кабінет Міністрів України від 28 грудня 2021 р. № 1391 визначено доплату у розмірі 10-15 % за завідування ресурсною кімнатою як складової педагогічної діяльності вчителя [4]. На жаль, дане питання щодо сенсорної кімнати залишається неврегульованим.

Щодо сенсорної кімнати, то вона також визначається як спеціально облаштоване приміщення, але вже для стимулювання органів чуття та відчуття. Зазвичай появу ідеї стимулювання систем сприйняття в штучно створеному середовищі пов'язують із Голландією, де понад 40 років тому розроблявся даний підхід. А саме поняття «сенсорна кімната» ввела у широкий вжиток італійська педагогиня Марія Монтессорі (1870-1952), чия концепція сенсорного навчання досі залишається популярною у системі освіти.

Сенсорна кімната покликана стимулювати різні системи сприйняття особистості у штучному середовищі: зорову, слухову, тактильну, нюхову, пропріоцептивну. Залежно від цільового використання, обладнання кімнати умовно виділяють такі типи сенсорних кімнат: світлу активну, темну пасивну та ігрову.

За допомогою використання обладнання сенсорної кімнати та застосування різних технік фахівці можуть сприяти певному розслабленню у здобувача освіти (зняття м'язового та емоційного напруження), стимуляції сенсорного сприйняття і рухової активності, розвитку концентрації і управління увагою, підвищенню позитивних емоцій шляхом стимулювання психічної і пізнавальної активності, розвитку правої півкулі головного мозку (творчих здібностей, уяви, інтуїції), корекції та відновленню зорово-моторної координації та рецепторної чутливості, корекції психічних станів (наприклад: зниження агресії та

тривожності), профілактиці розумової і фізичної перевтоми та ін. Таким чином, стимулюючи сенсорний розвиток особистості, ми водночас сприяємо розвитку її емоційної, психічної й інтелектуальної сфери.

Специфікою темної сенсорної кімнати є оснащення, яке сприяє розслабленню, відновленню психоемоційного стану, заспокоєнню. Така кімната забезпечена світловими приладами, яких немає в світлій кімнаті – розсіяним світлом, фібероптичними виробами, що створюють ефект зоряного неба або зоряного дощу. Додатковими стимулами виступають: звуки природи, заспокійлива музика, приємні запахи, пропливаюче світло, нейтральні кольори. Кімнати розслаблення є невід'ємною частиною реабілітації у психологів при: неврозах, гіперактивності, тривожних станах, затримках психомоторного розвитку, проблем мовлення, адаптаційних розладів [5].

Часто також визначають і протипокази щодо роботи зі здобувачем освіти у сенсорній кімнаті, а це: гострі і хронічні інфекційні захворювання; епілепсія; приймання психотропних препаратів при психоневрологічних захворюваннях; глибока розумова відсталість [6].

Робота із здобувачем освіти із порушенням у розвитку в сенсорній кімнаті дозволяє стимулювати розвиток його мозку завдяки надсиланню різних сигналів від органів чуття до центральної нервової системи, що сприяє формуванню відповідних нейронних зв'язків. Функціонування сенсорної кімнати як окремого приміщення у закладі освіти досі не регламентовано нормативно-правовою базою.

Спільним у роботі ресурсної та сенсорної кімнати є те, вони є інструментом індивідуальної освітньої траєкторії в інклюзивному едукативному середовищі; заняття у них можуть відбуватися як індивідуальні, так і групові; доступ до цих приміщень під наглядом дорослих осіб (працівників закладу) мають усі здобувачі освіти та інші педагоги. Особливо необхідно звернути увагу на вимоги щодо облаштування та функціонування даних кімнат (рис. 2). Основна відмінність полягає у тому, що ресурсна кімната не зможе стабілізувати психоемоційний стан здобувача освіти, особливо під час емоційного сплеску, спалаху агресії, імпульсивних вчинків, адже у цей час там можуть проводитися заняття, перебувати інші дорослі особи, а також через відсутність необхідного обладнання, що потребує відповідних умов його застосування.

Рис. 2. Вимоги до облаштування

Таким чином, створення доступного освітнього середовища, у якому надаються якісні освітні й корекційно-розвиткові послуги й враховуються індивідуальні можливості та потреби усіх здобувачів освіти, потребує відкриття та функціонування ресурсної і сенсорної кімнат як окремих інструментів інклюзивного середовища.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінетів Міністрів України від 15.09.2021р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.10.2022).
2. Типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 р. № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text> (дата звернення 15.10.2022).
3. ДБН В.2.2-3:2018 Будинки і споруди. Заклади освіти. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/zm.%E2%84%961-dbn-v.2.2-3_removed.pdf (дата звернення 15.10.2022).
4. Деякі питання встановлення підвищень посадових окладів (ставок заробітної плати) та доплат за окремі види педагогічної діяльності у державних і комунальних закладах та установах освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2021 р. № 1391 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.10.2022).
5. Темна сенсорна кімната. *Vemakids* : веб-сайт. URL: <https://vemakids.shop/oformlennya-sensornoji-kimnati-v-shkoli-ta-dnz> (дата звернення 15.10.2022).
6. Сенсорна кімната: що це таке і в чому її користь? *АЛЬБА* : веб-сайт. URL: <https://almaua.com/uk/blog/novini/sensorna-kimnata-ssho-ce-take-i-v-chomu-yiyi-korist> (дата звернення 15.10.2022).